

SOTSIAALMINISTEERIUM

MINISTRI MÄÄRUS

nr

**Toote ja teenuse funktsionaalsed
ligipääsetavusnõuded ja nõuded nende kohta
antavale teabele**

Määrus kehtestatakse toodete ja teenuste ligipääsetavuse seaduse § 4 lõike 4 alusel.

**1. peatükk
Üldsätted**

§ 1. Kohaldamisala

- (1) Käesoleva määruse nõudeid kohaldatakse toodete ja teenuste ligipääsetavuse seaduse kohaldamisalasse kuuluvatele toodetele ja teenustele ning nende kohta antavale teabele.
- (2) Käesoleva määruse nõudeid kohaldatakse teenusele ka siis, kui seda osutatakse veebilehe või mobiilirakenduse kaudu.
- (3) Käesoleva määruse nõuded kohalduvad riigihankele, mille ese kuulub toodete ja teenuste ligipääsetavuse seaduse kohaldamisalasse ning mille kavandatud kasutaja on füüsiline isik. Nõudeid tuleb arvestada riigihanke alusdokumentide tehnilise kirjelduse koostamisel.
- (4) Toote pakendile ning veebilehelt leitavatele juhistele toote paigaldamise, hooldamise, ladustamise ja äraviskamise kohta esitatavaid nõudeid ei kohaldata iseteenindusterminalile.

§ 2. Järjestikjuhtimine, kasutajaliides ja kasutajaliidese komponent

- (1) Järjestikjuhtimine käesoleva määruse tähenduses on funktsioon, mis võimaldab toodet juhtida üksteisele järgnevate kindlas järjekorras käsklustega, kasutades kasutajaliidest.
- (2) Kasutajaliides käesoleva määruse tähenduses on interaktiivse süsteemi (tarkvara või riistvara) kõik komponendid, mis pakuvad kasutajale teavet või kontrolli, et täita konkreetseid ülesandeid interaktiivse süsteemiga.
- (3) Kasutajaliidese komponent käesoleva määruse tähenduses on kasutajaliidese üksus, mille esitab kasutajale tarkvara.

§ 3. Ligipääsetavuselement

Ligipääsetavuselement käesoleva määruse tähenduses on teatud tootele või teenusele või selle kohta antavale teabele juurdepääsu võimaldav osa, omadus või tunnusjoon.

§ 4. Reaalajas tekst

Reaalajas tekst käesoleva määruse tähenduses on kahe või enama kasutaja vahel tegelikult ajas toimuv tekstivestlus, kus sisestatava teksti tähemärgid edastatakse sellises järjekorras, et kasutaja tajub suhtlust pidevana.

§ 5. Tugiteenus ja tugitehnoloogia

(1) Tugiteenus käesoleva määruse tähenduses on kasutajatoe, kõnekeskuse, tehnilise toe, edastus- või koolitusteenus, mille eesmärk on toetada toote ja teenuse puudega inimesele ligipääsetavaks muutmist.

(2) Tugitehnoloogia käesoleva määruse tähenduses on kõik elemendid, seadmete osad, teenuse- või tootesüsteemid, sealhulgas tarkvara, mida kasutatakse selleks, et suurendada, säilitada, asendada või parandada puudega inimese funktsionaalset võimekust või leevendada või kompenseerida vaegusi, piiratud tegevusvõimet ja osalemise piiratust.

2. peatükk Üldised ligipääsetavusnõuded

§ 6. Nõuded tootega seotud teabe esitamisele

(1) Teave toote toimimise ja toote ligipääsetavuselementide kohta tuleb võimaluse korral esitada toote sees või selle peal.

(2) Teave toote kasutamise kohta peab olema esitatud tootel või sellega kaasas olevas kasutusjuhendis või olema kättesaadav muul viisil, sealhulgas veebilehelt leitava kasutusjuhendina.

(3) Tootte kasutusjuhend peab sisaldama teavet ligipääsetavusfunktsioonide ja nende aktiveerimise viiside kohta ning nende aktiveerimisel abistavate lahendustega koostalitlusvõime kohta.

(4) Tootel esitatud teave toote kasutamise kohta, sealhulgas märgistus, kasutusjuhend ja hoiatused, peab olema:

- 1) hoomatav rohkem kui ühe meelega kaudu;
- 2) esitatud arusaadaval ja kasutajale tajutaval viisil;
- 3) esitatud kontrastses trükikirjas ja kasutama kirjatüüpe ja -kraade ning tähe-, rea- ja lõiguvahesid, mis arvestab eeldatavaid kasutaja vajadusi ning on võimaluse korral kohandatav.

(5) Veebilehelt või muul viisil leitav juhend toote kasutamise, sealhulgas paigaldamise, hooldamise, ladustamise ja äraviskamise kohta peab:

- 1) olema kättesaadav tekstiformaadis, mida saab kasutada eri viisidel kasutatava ja rohkem kui ühe meelega kaudu hoomatava alternatiivse abiformaadi loomisel;
- 2) lisama mittetekstilisele sisule alternatiivsel viisil esitatud sisu;
- 3) vastama käesoleva paragrahvi lõikes 4 sätestatud nõuetele.

(6) Tootega kaasas olev kasutusjuhend või veebilehelt leitav juhend toote ligipääsetavusfunktsioonide ning toote märgistuse, kasutamise ja hoiatuste kohta peab:

- 1) sisaldama toote kasutajaliidese ja funktsionaalsuse kirjeldust, mis esitatakse käesoleva määruse §-s 7 sätestatud nõudeid arvestades ja milles tuuakse välja, kas tootel on käesoleva määruse §-s 7 sätestatud asjakohased omadused;
- 2) sisaldama abivahenditega liidestatava tark- ja riistvara kirjeldust, millele tuleb lisada tootega katsetatud abivahendite loetelu;
- 3) vastama käesoleva paragrahvi lõikes 4 ning lõike 5 punktides 1 ja 2 sätestatud nõuetele.

§ 7. Nõuded toote funktsionaalsusele ja kasutajaliidesele

(1) Toode ja selle kasutajaliides peab sisaldama omadusi, elemente ja funktsioone, mis võimaldavad puudega inimese ligipääsu tootele ning seda tajuda, kasutada, mõista ja juhtida.

(2) Toode peab vastama järgmistele funktsionaalsuse nõuetele:

- 1) töörežiimid on kasutatavad ka suure ulatuvuse ja jõu puudumise korral;
- 2) ei põhjusta valgustundlikkushoogude vallandumist;
- 3) pakub kasutajale alternatiivi biomeetriliste tunnuste tuvastamisele ja kontrollimisele;
- 4) on funktsionaalselt järjepidev ning võimaldab suhtluseks aega piisavalt ja paindlikult;
- 5) tark- ja riistvara võimaldab toote liidestamist tugitehnoloogiatega;
- 6) kasutaja eraelu puutumatus on toote ligipääsetavuselementide kasutamisel kaitstud.

(3) Kui toode võimaldab teabevahetust, sealhulgas isikutevahelist sidet, kasutamist, teabe esitamist, juhtimist ja suunamist, peab see olema teostatav rohkem kui ühe meelega kaudu. Kasutaja kõnele ning nägemis-, kuulmis- ja kompimismeelele tuleb pakkuda alternatiive.

(4) Kui tootes kasutatakse kõnet, tuleb kasutajale pakkuda alternatiive kommunikatsiooni, kasutamiskontrolli ja suunamise jaoks kasutatavale kõnele ja häälele.

(5) Kui tootes kasutatakse visuaalseid elemente, tuleb kasutajale pakkuda paindlikke võimalusi nähtavuse selguse parandamiseks.

(6) Kommunikatsiooni, teabe edastamise ja juhtimise kasutamisel peavad tootel olema paindlikud suurenduse, heleduse ja kontrastsuse seadistamise võimalused. Visuaalne element peab olema kasutajaliidese juhtimiseks kasutatava programmi ja abivahendiga koostalitlusvõimeline.

(7) Kui tootes kasutatakse heli, peab kasutajal olema võimalik seadistada heli tugevust ja kiirust ning kasutada tõhustatud helifunktsioone, sealhulgas ümbritsevatest toodetest tulenevate segavate helisignaali vähendamist ja kuuldu selguse parandamist.

(8) Kui tootes kasutatakse teabe edastamiseks, tegevuse märkimiseks, vastuse nõudmiseks või elementide tuvastamiseks värve või helisignaale, tuleb kasutajale pakkuda alternatiive vastavalt värvi või helisignaali kasutamisele.

(9) Kui toode vajab manuaalset kasutamist ja juhtimist, peab seda olema võimalik järjestikjuhtida ning kasutada kompimise teel eristatavaid osi. Toode peab pakkuma peenmotoorsele juhtimisele alternatiive, vältides üheaegse juhtimise vajadust.

§ 8. Nõuded toote pakendile

(1) Toote pakend ja sellel esitatav teave, sealhulgas pakendi avamise, sulgemise, kasutamise ja äraviskamise kohta, peab olema ligipääsetav.

(2) Toote pakendile tuleb võimaluse korral lisada olemasolev teave toote ligipääsetavusomaduste kohta. See teave peab olema esitatud ligipääsetaval kujul.

§ 9. Nõuded teabe esitamisele teenuse osutamisel

(1) Teenuse osutamisel esitatakse teave teenuse toimimise kohta ning teenuse osutamisel kasutatava toote ligipääsetavusomaduste, abivahendite, teenuse elementidega koostalitlusvõime ja teenusega seose kohta.

(2) Teenuse osutamisel esitatavale teabele kohaldatakse käesoleva määruse § 6 lõikes 6 sätestatud nõudeid. Teenuse osutamiseks vajalikku elektroonilist teavet esitatakse järjepideval ja sobival viisil, tehes selle tajutavaks, kasutatavaks, arusaadavaks ja töökindlaks.

(3) Tugiteenuse olemasolu korral antakse tugiteenuse osutamisel teavet toote või teenuse ligipääsetavuse ja selle tugitehnoloogiatega ühilduvuse kohta. Teave antakse ligipääsetavate sidevahendite abil.

§ 10. Nõuded teenuse osutamisele

(1) Teenuse osutamisel tuleb tagada kasutatava toote ligipääsetavus kooskõlas käesoleva määruse §-des 6–8 ning 3. ja 5. peatükis sätestatuga.

(2) Veebileht ja mobiilsideseadmel põhinev teenus muudetakse ligipääsetavaks järjepideval ja sobival viisil, tehes see tajutavaks, kasutatavaks, arusaadavaks ja töökindlaks.

3. peatükk Tootepõhised erinõuded

§ 11. Nõuded iseteenindusterminalile

Iseteenindusterminal peab:

- 1) sisaldama kõnesünteesi tehnoloogiat;
- 2) võimaldama kasutada isiklike kõrvaklappe;
- 3) piiratud reageerimisaja korral esitama kasutajale hoiatusteate rohkem kui ühe meelega kaudu;
- 4) võimaldama pikendada kasutamiseks eraldatud aega;
- 5) olema piisava kontrastsusega ja kompimise teel eristatavate klahvide ja juhtseadistega, kui need on olemas;
- 6) helisignaali kasutamisel olema ühilduv Euroopa Liidu tasandil olemasolevate abivahendite ja tugitehnoloogiatega;
- 7) võimaldama puudega kasutaja ligipääsu ligipääsetavuselementi aktiveerimata.

§ 12. Nõuded e-lugerile

E-lugeril peab olema funktsioon teksti audioesitluseks.

§ 13. Nõuded elektroonilise side teenuse osutamisel kasutatavale terminalseadmele, millel on interaktiivne andmetöötlusvõime

(1) Kui tootel on lisaks hääle edastamise võimalusele ka teksti edastamise võimalus, peab toode võimaldama reaajas tekstiedastust ja toetama kõrgetasemelisi audioseadmeid.

(2) Kui tootel on lisaks teksti ja hääle edastamise võimalusele ka video edastamise võimalus, peab toode võimaldama tervikvestluse kasutamist, sealhulgas sünkroniseeritud häält, reaajas tekstiedastust ja videoresolutsiooni, mis võimaldab suhtlust viipekeeles.

(3) Toode peab olema ühildatav traadita võrgu ühendusel kuulumistehnoloogiatega.

(4) Toote funktsioonid ei või häirida tugitehnoloogia toimimist.

§ 14. Nõuded audiovisuaalmeedia teenustele ligipääsuks kasutatavale terminalseadmele, millel on interaktiivne andmetöötlusvõime

Puudega kasutajale tehakse kättesaadavaks audiovisuaalmeedia teenuse osutaja edastatud ligipääsetavuselemendid kasutaja ligipääsu, valimise, juhtimise, isikustamise ja abivahendisse edastamise kohta.

§ 15. Nõuded riigihanke objektiks olevale tootele

(1) Teabe kättesaadavus seoses toote toimimise ja ligipääsetavuselementidega peab vastama käesoleva määruse § 6 lõigetes 4 ja 6 sätestatud elementidele.

(2) Kasutajaliidese omaduste, elementide ja funktsioonide ligipääsetavus ning toodete funktsionaalsuse kavandamine peavad vastama käesoleva määruse §-s 7 sätestatud asjakohastele nõuetele.

(3) Pakend ning sellel esitatav teave ja juhised toote paigaldamise, hooldamise, kasutamise ja äraviskamise kohta, mis ei ole esitatud tootel, vaid on kättesaadavad muude vahendite abil, nagu veebileht, välja arvatud iseteenindusterminalid, peavad vastama käesoleva määruse § 6 lõikes 5 ja §-s 8 sätestatud asjakohastele ligipääsetavusnõuetele.

4. peatükk Teenusepõhised erinõuded

§ 16. Nõuded elektroonilise side teenusele

(1) Teenus peab lisaks hääle ja teksti edastusele võimaldama reaaliajast tekstiedastust. Kui lisaks häälele ja tekstile kasutatakse ka videot, peab teenus võimaldama sünkroniseeritud tervikvestlust.

(2) Teenus peab tagama hädaabiühenduse, mis võimaldab hädaabiteatele vastata, kasutades vastamisel samasugust vormingut nagu teate saamisel. Hädaabiühenduse ajal tagatakse hääle ja teksti, sealhulgas reaaliajast tekstiedastuse sünkroniseeritus, või video olemasolu korral hääle, teksti ja video sünkroniseeritus tervikvestluses.

§ 17. Nõuded teenusele, millega antakse ligipääs audiovisuaalmeedia teenusele

(1) Teenus peab pakkuma tajutavaid, kasutatavaid, arusaadavaid ja töökindlaid elektroonilisi saatekavasid, mis annavad teavet ligipääsetavusfunktsioonide kättesaadavuse kohta.

(2) Teenus peab tagama audiovisuaalmeedia teenuse ligipääsetavuselementide täieliku edastatuse, piisava kvaliteedi, heli ja video sünkroniseerituse ning võimaldatuse kasutajal seadistada kuva ja kasutust.

(3) Audiovisuaalmeedia teenuse ligipääsetavuselemendid on:

- 1) subtiitrid kurdile ja vaegkuuljale;
- 2) audiokirjeldus;
- 3) subtiitrite pealelugemine;
- 4) viipekeelne tõlge.

§ 18. Nõuded lennu-, bussi-, raudtee- ja veeliikluse kaugliini sõitjateveoteenusele

(1) Teenus peab selle osutamisel vastama käesoleva määruse §-des 9 ja 10 sätestatud nõuetele.

(2) Teenuse osutamisel esitatakse:

- 1) teave sõiduki, ümbritseva taristu ja tehiskeskkonna ligipääsetavuse kohta ning abi kohta puudega kasutajale;
- 2) teave aruka piletimüügisüsteemi ja selle funktsioonide kohta;
- 3) reaajas reisijateave;
- 4) teave lisateenuste kättesaadavuse kohta.

§ 19. Nõuded valla-, linna- või maakonnaliinile

Teenuse osutamisel kasutatavad iseteenindusterminalid peavad olema ligipääsetavad kooskõlas käesoleva määruse §-des 6, 7 ja 9, § 10 lõikes 1 ja §-s 11 sätestatuga.

§ 20. Nõuded finantsteenusele

(1) Teenuse osutamisel kasutatavad autentimisviisid, elektroonilised allkirjad, maksejuhiste andmine ja maksetehingute täitmine ning rakendatavad turvameetmed, sealhulgas makseinstrumendi blokeerimine, peavad olema tajutavad, kasutatavad, arusaadavad ja töökindlad.

(2) Teenuse osutamisel antav teave peab olema arusaadav. Teabe keerukus ei või ületada Euroopa Nõukogu Euroopa keeleõppe raamdokumendi taset B2 (kõrgem kesktase).

§ 21. Nõuded e-raamatu teenusele

(1) Kui e-raamat sisaldab lisaks tekstile ka heli, tuleb tekst ja heli teenuse osutamisel esitada sünkroonselt.

(2) E-raamatu digitaalne fail peab teenuse osutamisel võimaldama tugitehnoloogial nõuetekohaselt toimida.

(3) Teenuse osutamisel peab puudega kasutajal olema võimalik:

- 1) pääseda ligi e-raamatu sisule;
- 2) navigeerida e-raamatu sisus ja kujunduses;
- 3) tajuda e-raamatu struktuuri;
- 4) kasutada e-raamatut paindlikult, omades valikuvõimalusi sisu esitamisel.

(4) E-raamatu sisu alternatiivsed esitusviisid ja koostalitlus mitmesuguste tugitehnoloogiatega peavad olema tajutavad, arusaadavad, kasutatavad ja töökindlad.

(5) E-raamat peab olema leitav metaandmete kaudu ligipääsetavuselementide kohta esitatud teabe järgi.

(6) E-raamatu ligipääsetavuselemendid peavad olema rakendatavad sõltumata autoriõiguste digitaalkaitse meetmetest.

§ 22. Nõuded e-kaubanduse teenusele

(1) Teenuse osutamisel esitatav teave peab sisaldama teavet müüdava toote ja teenuse ligipääsetavuse kohta, kui vastutav ettevõtja on eelnevalt selle teabe müüjale kättesaadavaks teinud.

(2) Teenuse osana pakutavad autentimis- ja makseviisid ning turvalisuse eesmärgil kasutatavad funktsioonid peavad olema tajutavad, kasutatavad, arusaadavad ja töökindlad.

(3) Teenuse osutamisel pakutav autentimismeetod, elektrooniline allkiri ja makseteenus peab olema tajutav, kasutatav, arusaadav ja töökindel.

§ 23. Nõuded riigihanke objektiks olevale teenusele

Teenuse omaduste, elementide ja funktsioonide ligipääsetavus peab vastama selliste omaduste, elementide ja funktsioonide asjakohastele ligipääsetavusnõuetele, mis on sätestatud käesoleva määruse teenusega seotud paragrahvides.

5. peatükk Funktsionaalse toimivuse kriteeriumid

§ 24. Üldine kasutuseeldus

(1) Funktsionaalse toimivuse kriteeriumeid kasutatakse tootmise teatud tootedisaini või teenuse osutamise teatud funktsiooni ja viisi suhtes, millele käesoleva määruse 2., 3. või 4. peatükis sätestatud ligipääsetavusnõuded ei kohaldu.

(2) Funktsionaalse toimivuse kriteeriumeid kasutatakse:

- 1) alternatiivina ühele või enamale tehnilise nõudele, millele osutatakse käesoleva määruse 2., 3. või 4. peatükis sätestatud ligipääsetavusnõuetes, ja
- 2) ainult juhul, kui funktsionaalse toimivuse kriteeriumite kohaldamine vastab ligipääsetavusnõuetele ning
- 3) toote kavandamise ja tootmise ning teenuse osutamise tulemuseks on võrdväärne või parem ligipääs puudega kasutaja jaoks.

§ 25. Üldised nõuded

(1) Toode või teenus hõlmab vähemalt ühte töörežiimi, mille elemendid lihtsustavad ja hõlbustavad selle kasutamist kognitiivselt.

(2) Kui toode või teenus hõlmab elemente, mis on sellele paigaldatud ligipääsetavuse eesmärgil, pakutakse kasutajale vähemalt ühte töörežiimi, mis tagab ligipääsetavuse eesmärgil paigaldatud elementide kasutamisel eraelu puutumatus.

§ 26. Nõuded visuaalsele töörežiimile

(1) Kui toode või teenus pakub visuaalseid töörežiime, pakutakse kasutajale vähemalt ühte töörežiimi, mis võimaldab piiratud nägemisvõimega kasutajal toodet või teenust kasutada, samuti töörežiimi, mis ei eelda nägemisvõimet.

(2) Kui toode või teenus pakub visuaalseid töörežiime, pakutakse kasutajale vähemalt ühte töörežiimi, mis ei eelda kasutaja värvitaju.

(3) Kui toode pakub visuaalseid töörežiime, välditakse töörežiime, mis vallandavad valgustundlikkushoogusid.

§ 27. Nõuded auditivsele töörežiimile

Kui toode või teenus pakub auditivseid töörežiime, pakutakse kasutajale vähemalt ühte tõhustatud helifunktsioonidega töörežiimi, mis võimaldab piiratud kuulmisvõimega kasutajal toodet või teenust kasutada, samuti töörežiimi, mis ei eelda kuulmisvõimet.

§ 28. Nõuded häälsisendiga töörežiimile

Kui toode või teenus nõuab kasutajalt häälsisendit, pakutakse kasutajale vähemalt ühte töörežiimi, mis ei nõua häälsisendit. Häälsisend hõlmab mis tahes suuliselt tekitatavat heli.

§ 29. Nõuded manuaalsele töörežiimile

(1) Kui toode või teenus nõuab manuaalseid toiminguid, pakutakse kasutajale vähemalt ühte töörežiimi, mis võimaldab kasutada toodet alternatiivsete toimingute abil, mis ei eelda peenmotoorset juhtimist ega käsitsemist, käejõudu ega korraga rohkem kui ühe juhtseadise kasutamist.

(2) Kui toode või teenus pakub manuaalset töörežiimi, pakutakse kasutajale vähemalt ühte töörežiimi, mida saab kasutada piiratud ulatusvõime korral. Toote juhtelemendid peavad olema piiratud võimekusega kasutaja küündivusulatuses.

6. peatükk Rakendussätted

§ 30. Määruse kohaldamine

Käesoleva määruse nõudeid kohaldatakse alates 28. juunist 2025. a turule lastava toote ja osutatava teenuse suhtes.

§ 31. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 28. juunil 2022. a.

(allkirjastatud digitaalselt)
Signe Riisalo
sotsiaalkaitseminister

(allkirjastatud digitaalselt)
Maarjo Mändmaa
kantsler